

4. Коркішко О. Г. Педагогічна практика як важлива складова підготовки майбутнього професіонала / О. Г. Коркішко // Формування професіоналізму майбутнього фахівця в контексті вимог Болонського процесу: Матеріали міжн. науково-практ. конференції (Одеса, 22-23 травня 2008 р.). – Одеса: ОНУ ім.І.І.Мечникова, 2008. – С. 154-155.

5. Настільна книга керівника ДНЗ / Уклад.: Чала Т. Т. – НЗІХ. : Вид. група «Основа», 2009. – С. 286-287.

6. Разом до гармонії: розвиток дитини раннього віку. Методичний посібник / Авт.-упорядн.: І. В. Братусь, Н. В. Кошечко, О. Л. Нагула; За заг. ред. І. Д. Звереві. – К. : Кобза, 2004. – 160 с.

В статті дана характеристика педагогической практики в группах раннего возраста как составляющему важному элементу в структуре подготовки будущего специалиста дошкольного образования. Раскрыты цель, содержание, задачи и методические рекомендации по организации и проведению данного вида практики.

The description of a teaching practice in the early years' groups as a constituent important element in the general structure of training the future pre-school education specialist is represented in the article. Methodical recommendations concerning the organization and implementation of the above mentioned kind of teaching practice as well as its purpose, content and tasks are revealed too.

УДК 371.132

Шкваріна Т.М.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДО НАВЧАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті досліджуються проблеми використання активних методів під час організації лекційних, семінарських, практичних занять, навчальних екскурсій, здійснення контролю та оцінювання на етапах теоретичної, практичної та науково-дослідної підготовки майбутніх вчителів іноземної мови дошкільної ланки освіти.

Постановка проблеми. З другої половини 1990-х років у педагогічних вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації у рамках підготовки педагогічних працівників за декількома спеціальностями частина студентів факультетів дошкільної освіти, які здобували другу спеціальність “Учитель іноземної мови загальноосвітньої школи”, прилучилися до вивчення основ методики навчання іноземної мови (ІМ) дошкільників. На їхній підготовці негативно позначалося те, що організаційно-методичний рівень викладання не відповідав сучасним вимогам. Вихідні положення підготовки вчителів не могли бути успішно реалізованими через відсутність системи підготовки таких фахівців, підручників, спеціалізованих навчальних посібників з ІМ та методики забезпечення іншомовної освіти дошкільників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми підготовки вчителів до навчання ІМ дошкільників знайшли своє відображення лише у декількох виконаних в Україні і Росії дисертаційних дослідженнях (С.В. Будак, В.М. Карташова, Н.Л. Московська, Н.В. Харитонова та ін.) та публікаціях (О.Б. Бігич, І.Л. Бім, Ю.С. Вауліна, Н.Д. Гальскова, Н.А. Горлова, Р.Ю. Мартинова, В.М. Плахотник, Л.В. Позняк, С.В. Роман, Г.В. Рогова, Т.Е. Сахарова, О. Фрейдіна та ін.). Багато проблем професійної іншомовної, методичної та практичної підготовки майбутніх учителів ІМ до навчання дошкільників у нових умовах залишаються малодослідженими і недостатньо висвітлюються у педагогічній літературі.

У публікаціях не знаходимо відповідей на питання про шляхи розв'язання істотних суперечностей між потребами системи дошкільної освіти та практикою підготовки у вищих навчальних закладах учителів ІМ.

Метою статті є обґрунтування організаційно-методичних засад як основи системи підготовки майбутніх учителів іноземної мови до навчання дошкільників.

Виклад основного матеріалу. З урахуванням важливої ролі управлінського чинника для процесу формування системи підготовки фахівця нового профілю, маємо підстави у його профільній підготовці виділяти підсистеми, які перебувають у сфері тієї чи іншої форми управління. Визначимо їх як *цілепокладальну, змістово-інструментальну, методично-організаційну (технологічну) та контрольню-оцінювальну підсистеми* профільної підготовки. Як головні у кожній з цих підсистем визначимо базові компоненти. У цілепокладальній – це цілі і принципи профільної підготовки, у змістово-інструментальній – зміст і засоби, у методично-організаційній (технологічній) – організаційні форми і методи, у контрольню-оцінювальній – форми контролю та особливості оцінювання.

Мета і зміст навчання є центральними елементами, але якість підготовки фахівця забезпечується також іншими компонентами системи. При конструюванні системи підготовки вчителя іноземної мови дітей дошкільного віку враховуємо думку Р.Ю. Мартинової, що компоненти процесу навчання, маючи доволі стійку структуру, видозмінюються за своєю сутністю залежно від цілей вивчення предмета і необхідності його практичного застосування у різні періоди розвитку держави [3, с.12].

Ця думка особливо актуальна сьогодні, оскільки найхарактернішою рисою модернізації національної вищої школи на сучасному етапі є впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу, що вимагає виправданої відмови від певних стереотипів реалізації звичного навчального процесу у традиційних рамках предметно-курсвої системи навчання. Впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу спрямоване на стимулювання і забезпечення систематичної самостійної роботи студента з засвоєння змісту освіти та інтенсифікацію співпраці викладача з кожним студентом упродовж усього семестру, на зміну характеру реалізації організаційних форм взаємодії викладача і студента у руслі інформаційних технологій на стимулюючі, консультативно-систематизуючі та поглиблюючі технології.

Організаційна форма навчання як дидактична категорія *означає зовнішній вигляд організації навчального процесу*, який пов'язаний з кількістю тих, хто навчається, місцем і часом їхнього навчання та порядком його здійснення [2, с. 240].

В.М. Ковальова, А.В. Петровський трактують організаційні форми навчання як способи управління пізнавальною діяльністю для розв'язання певних дидактичних задач, як способи здійснення взаємодії студентів та викладачів, у рамках яких реалізуються зміст і методи навчання [5, с.110].

У відповідності з *Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах* запроваджено такі основні організаційні форми навчання: навчальні заняття (лекції, лабораторні, практичні, семінарські, індивідуальні заняття), консультації, навчальні екскурсії, навчальні конференції, індивідуальні завдання (реферати, розрахункові, графічні, курсові, дипломні проекти або роботи), самостійна робота студента, практична підготовка студента (навчальна і виробнича практика), контрольні заходи (поточний контроль, семестровий підсумковий контроль у формі семестрового екзамену чи семестрового заліку з навчальної дисципліни, державна атестація студентів у формі державного екзамену чи захисту дипломної роботи) [6].

Організаційні форми навчання є *видами навчальної роботи*, які різняться дидактичними цілями, складом студентів, місцем проведення, змістом діяльності викладача та студентів. Дидактичні цілі визначаються повнотою циклу педагогічного управління й керівництва діяльністю учіння студентів.

Провідною дидактичною метою лекції є виклад навчальної інформації. Формування навичок є провідною метою практичних занять. Виробнича практика має на меті формування вмінь.

Серед усіх організаційних форм навчання розрізняють такі, що спрямовані на:

- теоретичну підготовку (лекція, семінар, навчальна екскурсія, навчальна конференція, консультація);
- практичну підготовку (лабораторні і практичні заняття, практика);
- контроль знань, навичок і вмінь студентів (курсове й дипломне проектування, захист виробничої (навчальної) практики).

Організаційні форми навчання, спрямовані переважно на теоретичну та практичну підготовку студентів, є обов'язковими у системі професійно-методичної освіти майбутніх учителів іноземної мови у ДНЗ.

Приєднання України до Болонського процесу висуває високі вимоги до *самостійної роботи* студентів. У дидактиці самостійною роботою названо різні види індивідуального й колективного учіння того, хто навчається. Вона здійснюється ним на навчальних заняттях або поза аудиторією без безпосередньої участі викладача, проте під його керівництвом та за його завданням [2, с. 268].

Обґрунтовуючи концепцію дошкільної іншомовної освіти, ми аналізували існуючі *методи навчання* [9 та ін.]. Сьогодні у педагогіці не існує єдиного визначення поняття “метод навчання” та класифікації методів. Це пов'язано з тим, що поняття “метод навчання” досить складне і неоднозначне. Тому багато педагогів по-різному визначають та класифікують методи навчання. Існують класифікації методів Ю.К. Бабанського, М.О. Данилова, В. Оконя, І.П. Підласого, А.П. Пінкевича, І.Д. Харламова та ін.

А.М. Алексюк визначає метод навчання як спосіб спільної діяльності вчителя й учнів, що передбачає оволодіння учнями соціальним досвідом людства та організацію і керівництво вчителя навчально-пізнавальною діяльністю учнів [1, с.51].

М.М. Фіцула дає таку характеристику методу навчання: “Метод навчання – спосіб упорядкованої взаємопов'язаної діяльності вчителів та учнів, спрямованої на вирішення завдань освіти, виховання і розвитку у процесі навчання” [7, с. 121].

Кожен метод об'єднує певні прийоми навчання. Під прийомом навчання розуміють окремий крок для реалізації навчальної мети, складову частину чи деталь методу, тобто часткове поняття відносно поняття “метод” [10, с. 318].

М.М. Фіцула наголошує, що ефективність навчання залежить від уміння вчителя обрати метод чи прийом навчання у конкретних умовах [11, с. 121].

У педагогіці виокремлюють дві складові частини методу: об'єктивну та суб'єктивну [10, с. 318].

Об'єктивна складова методу зумовлена постійними положеннями, обов'язково присутніми у будь-якому методі, а суб'єктивна – особистістю педагога, його творчістю, індивідуально-психологічними особливостями учнів, конкретними організаційними, змістовими, методичними та матеріально-технічними обставинами.

Зміна парадигми національної системи освіти з авторитарної, навчально-дисциплінарної на гуманістичну, суб'єкт-суб'єктну уможлиблюється за умови орієнтованості навчально-виховного процесу на пріоритетне використання програмованого, особистісно-орієнтованого навчання з використанням активних методів.

У педагогічній літературі (А.М. Алексюк, Ю.К. Бабанський) обґрунтовується поняття бінарних (подвійних) методів, коли метод і форма навчання зливаються в єдине ціле [1, с. 218].

І.Ф. Харламов [8] виділяє п'ять груп методів:

- 1) методи усного викладу матеріалу й активізації пізнавальної діяльності суб'єктів учіння;
- 2) методи закріплення матеріалу, що вивчається;
- 3) методи самостійної роботи над осмисленням і засвоєнням нового матеріалу;
- 4) практичні методи;
- 5) методи перевірки й оцінки знань, навичок та вмінь.

Досліджуючи методи навчання іноземної мови, О.П. Петрашук пов'язує їх з етапом вивчення матеріалу [4, с. 53].

В.В. Ягупов [10, с. 324] виокремлює загальні умови, від яких залежить вибір конкретного методу навчання: провідна парадигма системи освіти; загальні та професійні цілі освіти, виховання й розвитку підрастаючого покоління; провідні методологічні положення й установки сучасної загальної дидактики; особливості, зміст, методи і форми роботи конкретних освітньо-виховних систем; особливості змісту професіограми конкретного спеціаліста; особливості змісту і методики викладання конкретної навчальної дисципліни та визначених її специфікою вимог до добору загальнодидактичних методів; мета, завдання, зміст матеріалу та дидактичного задуму конкретного заняття; наявність часу на вивчення певної теми, розділу; рівень розумової та фізичної підготовленості учнів; рівень оснащення навчально-матеріальної бази; педагогічна майстерність учителя; методичний задум конкретного заняття тощо.

Кожна група методів співвідноситься з певним етапом підготовки фахівців та формою організації навчання. Ми пов'язуємо використання того чи іншого методу з дидактичними цілями навчання. Типологізація методів підготовки студентів до здійснення іншомовної освіти дошкільників наведена у *таблиці 1*.

Таблиця 1

Етап навчання	Метод навчання	Організаційні форми навчання
I етап навчання Теоретична підготовка	Метод викладу нового матеріалу та активізації пізнавальної діяльності студентів	Лекції
II етап навчання Практична підготовка. Навчально-дослідна підготовка	Метод активізації пізнавальної діяльності студентів та закріплення матеріалу, що вивчається	Самостійна робота над осмисленням та засвоєнням нового матеріалу. Семінарські, практичні заняття, навчальні екскурсії. Педагогічна практика
III етап навчання. Контроль та оцінювання знань, навичок та вмінь	Методи перевірки знань, умінь та навичок	Семінарські, практичні заняття, навчальні екскурсії. Педагогічна практика. Залік. Екзамен

З метою підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до роботи у дошкільній системі освіти вважаємо доцільною для використання *систему методів, покликаних забезпечити майбутніх учителів знаннями, навичками та вміннями* [9 та ін.]:

1) методи викладу нового матеріалу та активізації пізнавальної діяльності студентів;

2) методи активізації пізнавальної діяльності студентів та закріплення матеріалу, що вивчається;

3) методи перевірки знань, навичок та вмінь.

Використання бінарних методів, які об'єднують форму і метод навчання, розглядається нами як реальний засіб розв'язання проблеми підготовки майбутніх фахівців до здійснення іншомовної дошкільної освіти.

Висновки. Підвищення якості підготовки фахівців у вищих навчальних закладах передбачає створення умов для реалізації студентами функцій суб'єкта навчального процесу, розробку інформаційно-бібліотечного та навчально-методичного забезпечення процесу здобуття професійної освіти, розробку і втілення у практику навчання технологій педагогічного керівництва індивідуальною самостійною роботою студентів на аудиторних

заняттях та у позааудиторній навчальній роботі з метою забезпечення виконання галузевих стандартів освіти. Впровадження Європейських норм вищої педагогічної освіти, перехід на кредитно-модульну організацію навчального процесу актуалізували розв'язання вказаних проблем. Якість спеціалізованої іншомовної та методично-практичної підготовки майбутніх учителів до здійснення іншомовної освіти дошкільників залежить від того, як послідовно у процесі реалізації встановлених навчальним планом організаційних форм навчання студентів (лекції, семінарські, практичні, індивідуальні заняття, навчальні екскурсії, консультації, педагогічна практика, самостійна робота) будуть реалізовуватися у навчальних програмах, підручниках та посібниках навчальних дисциплін спеціалізації, які були створені та апробовані у процесі дослідження, технології поетапного формування професійної компетенції, особистісних якостей вчителя дітей дошкільного віку. Подальшого дослідження потребує проблема інтенсифікації самостійної роботи майбутніх учителів іноземної мови дошкільної ланки освіти.

Література:

1. Алексюк А. М. Загальні методи навчання в школі / А. М. Алексюк. – К., 1981. – С. 51.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К. : Либідь, 1997.
3. Мартинова Р. Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов: Монографія / Р. Ю. Мартинова. – К. : Вища школа, 2004. – 454 с.
4. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол. авторів під кер. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
5. Основы педагогики и психологии высшей школы: Учебное пособие / Под ред. А. В. Петровского. – М. : Изд-во Московского ун-та, 1986. – 304 с.
6. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах. Затверджено наказом Міністерства освіти України від 2 червня 1993 р. № 162 // Збірник законодавчих та нормативних актів про освіту. Випуск І. – К., 1994. – С. 111-136.
7. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник / М. М. Фіцула. – К. : Академія, 2000. – 527 с.
8. Харламов И. Ф. Педагогика: Учебник / И. Ф. Харламов. – 7-е изд. – Минск: Университетское, 2002. – 560 с.
9. Шкваріна Т. М. Методика навчання іноземної мови дошкільників: Навчальний посібник / Т. М. Шкваріна. – К. : Освіта України, 2007. – 300 с.
10. Ягупов В. В. Педагогіка: Навчальний посібник / В. В. Ягупов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.

В статье исследуются проблемы использования активных методов во время организации лекций, семинарских, практических занятий, учебных экскурсий, реализация контроля и оценивания на этапах теоретической, практической, научно-исследовательской подготовки будущих учителей иностранного языка дошкольного звена обучения.

In the article the problems of active methods using during lectures, seminars, practical lessons, excursions, control and evaluation realization at the theoretical, practical, scientific-research stages of future foreign language teachers training to work with preschool children are investigated.